

СПОРТ

Спортсменаш кийчлуш ба, шоай лоламагIа латарах йолча Россе хьалхале яккхара яхьашка

16

ЦЕНА ХИШ

Шолжа бердаш ценде арабаьннаб, Iаламах дог лазараш

15

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ПАЛГIАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№14 (12641)
Бекарга бутт,
18 ди, 2024 шу

Газет арадувл 1923-ча шера майтсела бетта 1-ча дийнахьа денз

1973-ча шера «Сердало» газета «Сийлен хьарак» яха ордененнай

БЕРКАТЕ ГIУЛАКХ

Къахьегама шоатта дIадахьа арабаьлар, университета хьехархой, студенташ

5

ДЕГIААХАР

Тема сийлен шахьар тIа МагIалбике, керда автовокзал хьалтергьа

7

НАБХА ХЬАШТАШ

Шахьара хьал тохкаш хилар единоссаш

8

ГОВЗАЛ ЛАКХЪАР

Цермашиннакъа вокзале, хатарашта духьалара шоай кийчо гойташ хилар МЧС

9

ДЕНАЛ

ПалгIай паччахьалкхен университет дакъа лоацаш я, «Iилман бIу» яхача болама юкъе

10

www.serdalo.ru @gserdalo vk.com/gserdalo Дзен сердало

Къаман деза ди Шахьара 30 шу дizarца, даькъалабийцар магасхой

4

ОагIув хьаллацар

ВСУ оагIорахьара герз дийттача Токмака, новкъостал дергда

2

ГалгIай мехка, хала хеташ, тIайцар Токмаке хинна хатар

ГIазданаькъан Ахьмад

Запорожски областа Токмакски кхаленна новкъостал лоаттадеш йолча ГалгIайчено, хала хеташ, тIайцар цига Украина оагIорахьара ракета чутеха, нах боабь хилар. Террористий никь ба из ца аьлча, кхы ала хIама дац цох - ракеташ лаьрхIа нах дукхагIа кхотабенна бахача чутехай, цига цьхаккха тIема гIишлош а яц.

«Нах байнаб, цIенеш хоарцадаьд, шахьара хьалаш толхадаьд. Дикка ха яьннай, Токмаке террористаша зулам даьча моттиге, нах лостам беш боакка. Нах кIалхарбоаха болхлой, са ца лоIаш, кьаьвеш ба, хаьрцача гIишлошта кIалха саг вий хьожаш. Цу болхлошта эшаш мел дола гIирсаш долаш да. ДIахо кIалбисача дезалашта новкъостал лоаттадара болх а вIашагIбеллаб, вахаре эша новкъостал дергдолаш да, дохадаь цIенеш меттаоттадергда. Мел эшаш дола новкъостал хургда наха», - аьлар ший телеграм-канале Запорожски областа губернатора Балицкий Евгене.

ГалгIайчено а Токмакски кхален эшаш дола новкъостал лоаттаду, гуманитарни гIо деш, эшаш йола техника, говзанчаш цига дIаьжеабеш, цар новкъостал ду, вахар хьалха мо меттадоаладе. ГалгIайчени Запорожски областа и юкье бувзам лелабара баь барт ба.

ГалгIай мехка дIавеллар, СВО доакъашхо Дзейтанаькъан Адам

ГIазданаькъан Ахьмад

Шолжа кхален Галашка таьзет дар, Росссе Донбасс лораш дIаьхош йолча лаьрхIаца операцен доакъашхо Дзейтанаькъан Адам дIаволлаш. Цун валар нийсделар, шийна хьалхашка лаьтта тIема декхараш кхоачашдеш. ГалгIайчен воIа, СВО хьалхарча мугIаре этта, денал гойташ, дизза кхоачашдир тIема декхар.

Цу таьзета баькка хилар ГалгIайчен Халкьа Гуллама Председатель Тумхой Мухьмад, мехка Паччахьалкхен хьалхара вице-премьер Йовлой Мухьмад.

Из гIайгIа царга ена дег чура хала а хеташ, кодам бир блухочун даьга-наьнага. Дзейтанаькъан Адам дIахоьхош вар, массайолча хана вай кьаман майрал, денал долча кьонгаша а вай даьша а леладаь гIулакх - Даьхе лораяр. Цун цIа цIаккха а йицлургьац ГалгIай кьаманна.

Дала кьахетам болба цох, Дала гешт долда цунна!

ВСУ оагIорахьара герз дийттача Токмака, новкъостал дергда

ГIазданаькъан Ахьмад

Ше фу эш хьожаш лелаеча Запорожски областа Токмак-Шахьара новкъостал дергда ГалгIайчено, ВСУ оагIорахьара герз дийтта цунна зулам даь хиларах, яхаш, дийцар мехка кулгалхоcho Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас.

«Вай терко лоаттаеча Запорожски областа Токмакски кхаленна хатар хиннад. Украинерча террористаша вIаштIара даьча цIенешка бахача наха герз чудийттад, цига нах байнаб, цу юкье бераш а.

Из лаьрхIа даь зулам да, бехк боацаш бола нах боабеш дагахьа, адамаша де йиш йоаца ийрча хIама да из. Оаха, хала хеташ, тIайцар нахага кхаьча бала, иштта дег чура кодам беш дола дешаш аьлар байнарий гаргарча нахага, Запорожски областа губернаторга Балицкий

Евгенега. Лозабьарашта сихагIа дарба хилар лов.

ГалгIайчено шийна могош дола новкъостал дергда, Токмака кхален кулгалхошта, цун бахархошта», -

аьлар ший телеграм-канале ГалгIай Республикан кулгалхоcho Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас.

Цу ВСУ террористаша даьча зулама юкье итт маьр-

ша саг веннав, царна юкье ши бер а да. Дуккхабараш, лозабь, дарбанчешка ба. Токмаке наьха цIенеш хоарцадаьд, шахьара хьалаш а толхадаьд.

Вай мехко гIо деча Токмака, ВСУ террористаша зулам даьд

ГIазданаькъан Ахьмад

ГалгIайчено новкъостал лоаттадеш йолча Запорожски областа Токмакски кхале, бус ВСУ террористий оагIорахьара даьча зулама кIалйисар. Маьрша бахача наха, из а кьаьстта дукхагIа зулам де лаьрхIа, вIаштIара даьча, кхален юккье латтача цIенешта герз чутехар, дагадоацача хана. Цигара кхаьчача хоамо яхачох, тийшача

балхах террористаша техача доккхача герзах велар 10 саг, ший бер а да цу юкье, дукхарна човнаш а хилар.

Хьалхарча миноташка, цIаькка а герз тохара кхерам болаш лаьтгача хьалашка, яьнна цIа а йоайир, гIишлош чухаьрца кIалбиса нах а арабаха болабелар Токмака сихача гIон болхлой. Таханарча дийнахьа, чухаьрцача гIишлон чура араваьккхар кхы а пхи саг, ший

мичав ца ховш ва.

Лозабьараш Токмакски дарбанче дIабигаб, царна тIалатташ, кьаьвеш ба лораш. Иштта лораша болх бу байнарий гаргарча нахаца.

Тхов-кIийле йоацаш бисараш Токмака Iаьдало хIанзарчоа лаьрхIа кийчъаьча моттиге дIабигаб. ВолонтIараша цига мел эшаш дола хьалаш лоаттаду цу наха, метта поартал, кхачан продукташ, хьалхарча арIагIа эшаш бола гIирс. Ун-

зарча хьалашка нийсбеннарашца, болх беш ба психологаш. ВСУ оагIорахьара террористически зулам дарах, шахьара даькь тIара хьал толхадаьд. Бахача наьха 25 цIагIа а иштта вIаштIара даьча цIенешка а гыз яц.

«Хиннача зенага хьожаш ба, терко йоацаш саг вусаргвац. Царна иштта ахчанца новкъостал дергда», - аьлар Запорожски областа губернатора Балицкий Евгене.

«Сердало» яхача КЦІ кулгалхочунна, «Магаса 30 шу дизар» яха майдилг елар

Газданаькъан Ахмад

ПалгІайчен столицан 30 шу дизар белгалдеш да. Магаса мэре гулбир Илман, дешара, культуран тайп-тайпарча моттигашкара викалаш. Магаса мэра Орцханаькъан Зайта дІахьош яр лоархІаме кхетаче, хьабаьхкача хьашашта юбилейни майдилгаш елар цо, лаьрхІа столицан 30 шу дизарга хьаяь яр уж. Дагалоаттама совгІат делар «Сердало» яхача Кепайоазон Цен кулгалхочунна Курскенаькъан Хадижата, из йийхаяр цу кхетаче.

«Шух дукхагІбараш, Магас-Шахьар хьакхеллача денз, республика дегІайоалаяра

даькъ тІа кьахьегаш хьабоагІа, дика даькъа лаьцад вай столица дегІайоалаеча а. Укх цІай долча дийнахьа, шоана хІаранена баркал ала лов, оаш Магаса а ПалгІайченна а даьча диках. Оаш, лакха балха говзал йолаш, лаьрхІачунга кхача гІерташ, хьийга кьа зехьа дайнадац», - аьлар Орцханаькъан Зайта, ше кхетачен доакьашхошца кьамаьл деш.

Россе карта тІа Магас

яьлар, 1994 шера бекарга бетта 15-ча дийнахьа. Тахан из хьакимаш багІа, Илман а культуран а юкьара моттиг я. Из хоза архитектура, кьаман белгало йолаш шахьар я. Укхаза цахаддаш хьалдеш латт цІенош, наькъаш, вахара, спорта гІишлош. Кьаьнара Алане столица меттаоттаеш латт бахархошта гуш, уж доккхал деш хьеж вай Маьлха шахьар дегІайоагІаш хиларга.

Вай кьамах дуккха довзийтаргда революци ялале хиннача «Кавказ» яхача газето

Султиганаькъан Йоакьап

ПалгІайчен селханара истори тохкаш, кьахьегаш болча «АСМ Групп» яхача оагІон болхлоша революци ялале хиннача «Кавказ» яхача газета еррига номераш тахка, гучаяха аьттув баьннаб. 1846-ча шера Тифлисе, арадувлаш хиннад из газет. Из хоам тха «Сердалога» бир мехка каьмино.

«Кавказски доалаго хиннача аьло Воронцова хьаделлитта хиннад «Кавказ» яха газет. ДІадахача БІаьшерашка ПалгІайченца дувзаденна хинна истори да газеташ тІа. 16, 5 эзар газета номераш, юха кердаяьха, ПалгІайчен исторех ЦагІ йолча базе чуйолхаш хургьа. Проекта хьалхаттараш- «САФМАР», «Меттаоттадар» яха гІо деш йола ганзаш. Интернета оагІонашка малхаяькххаяр «Кавказ» газета 1910-ча шера араьянна № 237. Шеко йоацаш, из беррига болх йистебаьлча, вайна масанена, иштта ерригача Россе-на довзаргда ПалгІайчен селханарча истореца дувзаденна дуккхадараш.

Ерригача Россе яхьашка, шоай говзал гойтаргья «Хьалхарбараша»

Гаьгенаькъан Мартина

Россе еррига миІингаш чулоацаш йолча йоккхача яхьашка, шоай говзал дІахьокхаргья вай мехкарча «Хьалхарчар Болам» яхача оагІон доакьашхоша. Из хоам «Сердало» газетага бир республикерча кулгалхой аппарата зарбан болх лелабараша.

«Дуккхача кагирхоша цига даькъа лаца ловш каьхаташ чуденнад. Котало яьккхачунга хьеж 500 000 сом ахча.

Хьалхарча мугІаре шоай тоабаш дІайовзийташ хургба кагирхой, цул тІехьагІа, вахаре геттара лоархІаме дола дика гІулакхаш гойтаргда цар. ТІаккха цар даькъа лоарцаргда доккхача боламашка», - йоах тхогарча хоамо.

Хьалхарчар федеральни Совета доакьашхо волча Іумархьажанаькъан Саїидагара, цига даькъа лаца бехаш, каьхат кьаьчад дешархошка. Иштта бола аьттув дІабахийта йиш яц оаш, аьнна, хьалхадаяькхад цо дешархошта.

Парламентои Россельхозбанкой барт бир, шоайла бувзам лелабе

Коазой Мадина

Парламенте кхетаче хилар, цун председател ТІумхой Мухьмадеи Россельхозбанка ПалгІай филиала кулгалхочун Ремезов Владиславеи, яхаш,

дийцар Халкьа Гуллама зарбан болх лелабараша.

Кхетаче дІахьош, массехк хаттар даьшхар банка балхача доагІаш, дукхагІа даькъе республикан ахархой даькъа

дегІадоаладар дар цу юкье.

ТІумхой Мухьмада яхачох, ПалгІай Республике гІолла йолча Россельхозбанка дика хьалаш лоаттаду, моттигерча бахархошта санна, юридически наха а.

«Шинна оагІорахьара бартчІоагІам (договор) бир, хоамаш дІа-юха де, кертгера проекташ хьаллаца, уж ПалгІайчен доазон тІа дикагІа дегІайоагІаргІола болх лертгІа дІабахьа», - йоах хоамо.

4 ШАХЪАРА ЦІАЙ

«Зіамига аьлан воI» гIалгIай меттала довзийтаргда къаман библиотеко

Газданаькъан Ахьмад

«Зіамига аьлан воI» яхача книжка довзийтар хургда кхоана, вай къаман библиотеке. Антуан де Сент-Экзюпере яздаьча, из цIи йолча книжкан таржам да из. Филолог, литератор йолча Пхьилексонгий Лейлас ший болх гойтаргба гулбена-рашта.

«Безам, доттагIал дувчаш дола книжка гIалгIай меттала даьккхача мишта хул гургда дешаргаш дезарашта. Зіамига аьлан воIа бокхийбараш Iомабу цу гIа, нийса уйла еш хила, лоархIамеча хIамай хам бе», - дийцар «Сердало» газетага къаман библиотеке.

Коталон денна хетадаь ловзар хургда вай мехка

Гаьгенаькъан Мартина

Коталон ди дездара хетадаь «Сийлахь-бокка Даймехка тIом» яха хьаькъала ловзар дIадахьа кийчо еш ба кагирхой политикахи туризмахи йолча Министерствон болхлоь. Из хоам «Сердалога» бир цу моттигерча викала Гомакортанаькъан Мустафас.

«ДIадахьа бIаьшере эггара доккхагIа хиннача истореца дувзаденача ловзарца дIахьоргда республикерча кагирхоша шоай къахьагама кIира. Дерригача дунен истори хувцаш хинна оагIув я цига ювцар. ХIара тоаба 5 сагах латташ хургья. 17-ча денга кхачалца дакъа лаца каьхаташ чудала, шоай долча хаттарашта жоп лаха аьттув ба кагирхой», - йоах тхогарча хоамо.

Шахъара 30 шу дизарца, даькъалабийцар магасхой

Султиганаькъан Йоакъап

Магаса 30 шу дизарца, даькъалабуьц шахъара бахархой тайп-тайпарча моттигашкарча болхлоша. Из хоам «Сердало» газетага бир шахъара администраце.

«Иразе, могаш, маьрша болаш бахалба шахъара бахархой! ХIара денна тоалуш, эргайоалаш латтийла вай беркате шахъар Магас!» - йоах Миннаца болхлоша.

Магас хьалъеш бола хьалхара кхера 1994-ча шера ськура бетта 23-ча дийнахьа

биллар. Цу шера бIаьстан шоллагIча бетта 15-ча дийнахьа, Магас-Шахъар хьалъе йолаярах долча амара кулг яздыр РФ президента.

Къаьнара Магас - «Маьлха шахъар» доккха истори долаш я. Цихезача аланий столица хиннай из 943-ча ше-

рашка.

Таханара Магас хIара денна тоалуш, куц хувцалуш хьайоагIаш я. Республикан хIара вахархочун дега боча, гарга моттиг я из, дукха хьаьший, туристаш тIалатташ шахъар я.

ТIемхошта оттадаь сийленгаш цIендеш ба къона эскархой

Газданаькъан Ахьмад

Боккхача тIема доакъашхошта оттадаь сийленгаш цIенде, царна кулг тоха арабаьлар МагIалбикера къона эскархой. Шахъарерча дагалоаттама, сийлен моттиге лостам беш хилар уж, шоай

кулгалхо йолча Бохтаранаькъан Мадинаьца.

«ХIара шера тIема доакъашхошта оттадаь сийленгаш цIенде арабоал къона эскархой. Ишттача наькъаца вай кхувш латтарашта дикагIа доьзаргда тIема истори, вай

селхане. ГIадвугаш да, берашта из болх беш хоза хетар. БIухошта оттадаь хIара улг, хIара сийленг лакха лоархIам бе безарех да. МоастагIа вохавеш лаьтгача вай сийдолча бIухой цIераш дагалоацаш, дIахьош бола болх ба из», - дийцар «Сердалога» Бохта-

ранаькъан Мадинас.

Цу моттигера йокъаьна гаьнилгаш, йоархIаш дIайоахаш, сийленгаш, чурташ дулаш, зизаш дагIача моттигий куц тоадеш, къахьийгар къонача эскархоша. Шахъара бахархошта геттара боча моттиг я из.

Къахъегама шоатта дладахъа арабаълар, университета хъехархой, студенташ

Газданаъкъан Ахьмад

Къахъегама шоатта кхай-кадаъ, берригаш хоза барт кхийтта, болх бе арабаълар университетера студенташ, хъехархой. Дешача мотти-

гашка лостам беш, университетера ков цлендеш баъхкар уж.

«10 сахъат даълча, дладоделар къахъегама шоатта. Мукъа мел хиннара-

ша хъаллабзар из беркате гјулакх. Таханара блястан ди хоза, къаьга денад. Моллагъа сага болх бе безам хургболаш ба хаоттам. Университетера барттайна боккха дезал, шоаш дечунца дог ловзаш, къахъе-

гаш ба. Деррига дладаълча, дегла а чоагъа эшаш, пайда беш, болх ба из. Ма хоза а хеткх лостам баъ латгача ковна блярахъежаш», - дийцар «Сердалога» из беркате гјулакх хъаллоацаш хиннараша.

Парапланхо хинна Булгучанаъкъан Ювсап дагалаьцар республике

Газданаъкъан Ахьмад

Йоккхача Ачалкхерча № 17 йолча ишколе болх беш дукха шераш дладеннача Булгучанаъкъан Ювсап вахара никъ дагалоацаш, ишкола коа 25 га длаегар дешархоша.

«Эскаре амал деча хана,

фецара блухо волаш чакхваълар Ювсап. Эскарера цавеначул тлехъагъа а, сигаленцара безам дла ца болаш, из гјулакх дега мерзденна парапланашца глетташ, авиакомпане шоллагъа вола пилот волаш, болх беш хилар из. Укх бетта 1-ча дийнахъа цун гаттар тлехъара хилар. Ше хъаяьча парапланаца

Ачалкхера Тпой-Юрт йолча оагъорахъа длаlestавар из.

Наьсарен кхален гувнаш тла, еха чуежар параплан, из дог майра, мел вовзарашта везаш хинна саг кхелхар», - дийцар «Сердалога» дагалоттама кхетачен юкъе дакъа лоацаш хиннараша. Глетташ дола гјулакх майрача наха мара дезалуц!

Ишколе ше болх беш даьккхача 25 шера, кляьнкашта хоза масал долаш, денал яха хлама царна дезадолийташ, дерригача берий дегашка Даьхенцара безам чоагъе хъожаш, чакхваълар Ювсап. Дуккха дикаш шийна тлехъа дита, длавахар из дог майра, деналах визза хинна саг.

Кхашкара блястан балхаш длахъош да

Коазой Мадина

ГІалгІайче дІадоладеннад, блясти деш дола кхашкара балхаш. Цох дийцар ГІалгІай Республикан юртбоахамна министра Гьаьгенаъкъан Мухъмада. Из хоам тхога бир цигарча зарбан болх лелабешаш.

Министра яхачох, 42,6 эзар гектар лаяттан тла дладе лаярхлад ялат. Царех мукх - 3,9 эзар гектар, хъажгаш - 20,9 эзар гектар, кен - 4,3 эзар гектар, гидуаргаш - 2,3 эзар гектар, коартолаш - 1,5 эзар гектар, баьцадаараш - 0,7 эзар гектар, рапс - 0,4 эзар гектар, даьттакхеш - 1,9 эзар гектар, гета - 0,8 эзар гектар, доакъара культураш - 5,9 эзар гектар.

ДІабийна баьннаб 3,8 эзар гектара тла кен, 3,5 эзар гектара тла мукх.

«Республикан деррига боахамаш эшаш мел долча фуца Галашо яь да, лаятта хъаьндаь, тоадаь да, езаш йола минеральни молхаш дІатехай. ХІанз кхашкара балхаш длахъош я 600 техника. Деррига балхаш графиках доагъаш долчча беса длахъош да», - аьлар Гьаьгенаъкъан Мухъмада.

Бокъо йоацаш, герз леладара духъалара болх чоагъаьб республике

Султиганаъкъан Йоакъап

Бокъо йоацаш, герз леладара духъалара «Герз» яха болх чоагъаьб вай мехкарча Іаьдало. Из хоам «Сердало» газетага бу МВД викалаша.

«ГИБДД болхлоша, цу лостамагъа болх чоагъаьбеш, рейдаш дІакхухъ республике», - йоах тхогарча хоам. Бахархошта хъалходоах, герз моллагъа йолча полице даькъ тла дІачудала йиш йолга. Ший ха безам болча хІаман хъакъехъа ше моттигерча полице болхлочунца дагавала веза. Бокъо йоацаш, леладеш дола герз ший ханнахъа Іаьдалга дІачудаларо бе тарлуча бехках кІалхарвоаккх из саг.

Бокъонаш лора ца ю нах

Накъашка машинаш эглазлонца хехкарах

Султиганакъан Йоакъап

Хла аьнна машина чу дгачу а хайша, нил тлакъайла яьлча, вайх малашд ца ховш дола нах хул. Цецвоаккх? Ваккхац, цу цгеча, баьццарча, клайча, сийнача автомашинашка хьежача, сиха кхеталуш хилац цу чу ваглар малав.

Со сай «Гранта» оалача машинаца балхара чуводаш хилча, машин хилар мара кхы хлама гуш хилац наха. Вай, цу машина чура ара а даьнна, наха длабларгаголцца малашд ховш хилац, цудухъа машин лоллаш ваглар саг ше эхь доацаш хуле, из кхераме ва шийна а гонахьарчарна а.

Нагахъа санна хлама хьадара тлакхувш а воацаш, цлаьрмата а волаш, харц а лувш саг хьалкхевой, цо машинаца лелара бокъонаш лораергья мотт шоана? Лораергьяц цаккха а.

Саг ший оамал йовзийташ хул, дла мел кхаьчача. Набахта лаьца воаллаш, сагага хьежаш волча хана, эскаре амал де воде, метта вижа улле, ахка водаш вале е маькх эца аргла лаьца латте - ше вар мара, ше кхеваьча тайпара мара хургвац из.

Вай давкъала яьча Галглайче, каст-каста нийслу дас ший берашка «хакха» машин дгалуш. Цьхаккха тайпа машин хакхара говзал а иштта бокъо а йоацаш, 1500-ра 3000 килограммага кхаччалца еза а йолаш, сахъата 150-ра 200 километрага кхоачаш сиха йодаш йола машина лалла аравоал ондарг, машина ко бе а делле.

Бокъонаш ца лоархла йовдала нах арабаьлча, хлара шера нах боабарах бола хоам совбувлаш хул. Къонача нахага машина длаяла езац цлай долча деношка, цу деношка къьестта «тамашийна» хламаш а, шортга машинаш а йолаш, нах ара а баьнна, никъ хьалбузаш йола ха я, цхьа ах шу хьалхаглар юмабалийта беца уж машина тла баглар.

Новкъа зулам хургдац,

аьнна, теша йиш йолаш цьхаккха а вац. Хланз аз санна статья а язъь, цул тлехьаглар саг ше а ва цу накъ тла нийсвала тарлуш. Цун маан да, зулам даргдоаца никъ лаха яхилга. Лертла нах цу хламат тлакхувш хила беца.

Массаза а тлехьаюташ хила веза йовдалал, доаккхал деш хилар, наха юкъе оалаш махиллара, «даьсса къамаьл деш хилар». Нагахъа санна накъо гола тохача хана беш бола хоам эшаш бац яхарех хьо вале, ла кхьбараш лархлац. Шеко яц, из ший тайпара дола лазар хиларах. Хьо дукха хьалкъала да цахилар, тешам боацаш хилар да из, царна гуш яц хьа юхьмараш, цудухъа хьалсага лац хьона из. Юхьдурхъала латташ хьо валаре, шеко йоацаш, кляьдаглар хургвар хьо...

Вай дерригаш майра а денал долаш а да. Вай хиннабац аьлий, паччахьаш; вай, уж ца эшаш, иштта а лакхача лоам тла латт. Бакъда хьалха шорттига йодаш я автомобиль, хьо цул хьалхавала герт, тлаккха цу машина чу ваглар геттара хувцалу, газ тлатолаю, ла леладер ца хилийта гертташ...

Из йовдалал а хьаг а я, хьайла тлех саг ца хилийта гертташ хилар, хье цул тлех волга длагойта герттар, воча сага карагдоалар да. Хье цу тайпара волга хьайна хоалуш хуле, хьайх велалелахь. Велаваларо, цхьайолча хана, лазара дарба ду.

Цьхьаболча, башха хьакъал доацача наха, новкъа нийсбенна хьовзам бувцача хана, саг валарах дувцаш оал, иштта хьаьха хиннад из, бакъда царна дицлуш хул кхьдола лоархламе хлама. Бусалба сага кхьча наьха вахара унзара низ тлабахъа йиш йоацилга, цун унахцено йоаеш дола хлама де йиш йоацилга. Бусалба сага могадаьдац ше лергволга ховшшехь а, из зулам де, ший дегл калдита. Бусалба сага бокъо яц кхьча сага зулам даргдола хлама де. Цу хьакъехъа дувца йиш йолаш дукха а да, бакъда кхоачам болаш да вай хланз дувцаш дар а.

Шийна ховшшехь а, цгеча светофора тлаводаш, никъ хьедабеш, машинашта нийсса дурхьалбухаш, ший йоаца накъа оаглув лоацаш, ше харцахъа даьча хламатна кал

ца виса гертташ, кхьбарех длаудаш хуле - из дикача наьха моастаглар ва.

Къаьстта цу тайпарча хьалех дувца деза ТВ, радио глолла, ишколашка, маьждигашка, лакхарча дешара моттигашка.

Корта бохабу малар менна воаглар; зуламхо, маьрша саг ве машина лелаше вола саг волга халаш. Цо моллагла хана шоана а тлатохаргья, шун бераш а лозаде тарлу, ший да е йиша лозае мег. Цун хьоа цу хана лерттла болх беш бац, из кхетам чура ваьннав.

Нах машинашца хулача хатарех лорабу болх длаьхош, цунах чоаглар дувцаш хиларал совглар, лоархламе да ДТП яьча сага доаглар дола тлаазар дар. Эггара ираз дайна кхестачоа а латкъаш хул, цунна ахчанца гюд тохаш хилча. Шоай лазарах уж тоалуш беце а, цу тайпарча гулакхо клеизига юхатох уж, хлана аьлча кисара ахча дладодаш хилар, царна чоаглар латкъаш да. Царна массахана бецац нах, бакъда массахана ахча деза царна. Сов дукха ахча дезаш хиларо меттадоаладу цар хьакъбал, из шоай кисара дла ца дахийта гертташ.

Дика хургдар, боккхача накъ тла цхьа километр хургйола «гермеш» этгача хана, полице болхлоша сиха из хьал атгача даккхара бола болх беш хуларе. Къаьстта юхатоха дезаш дар, шоай йоаца накъа оаглув лувцар, шоашта хьалхалагтача машинел хьалхабувлар, шоай боацача накъ тла машин йоахаш кхестар. Из бахъан долаш, накъ тлара хьал кхы а чоагларла чоалхане дерз, бляш нах халчаовттабеш.

Хлара дийнахъа е бийсан вайна накъ тла гу тамашийна нах. Моттигаш нийслу, шийна дурхьалиоагларча машина геттара сийрда лампаш сага тлавоаглар а, ший нийса оаглув лаьца хьавоаглар вола водител цу вуташ а. Хлара цу тайпара саг мел нийслуча хана кхетаду, из леладер кегирхой а къоаной а болга.

Цу тайпарча лоадам боацача хламашкара дладолалу доккха зуламаш.

Вай республикан накъашка кхерамзлен талашо яра, хлара денна къаьхьега деза вай массане а цхьана. Лораве веза хлара саг: водител а глашло а.

Лоархламе никъ тоабеш латт республике

Султиганакъан Йоакъап

Заьзгакъонгий - Юрт - Махьмад-Хитле - Моздаке яха никъ тоабе длаболабаьб вай мехка.

«Кхераме доаца дика накъаш» яхача беркатеца къаман проектага глолла длаьхош болх ба из.

Из хоам «Сердалога» бир накъый гулакхах йолча Министерствос. 5 км кхоачаш бола никъ ба тахан то

абаьр.

Заьзгакъонгий - Юрт - Махьмад-Хитле - Моздаке яха никъ вай мохк хийриь мехкаца бувзаш ба. Асфальта бето на никъ билла, глашлой накъаш даькка, накъашкара хларакаш оттадаь, куц тоадаьд цу моттига.

Накъый хьал тоадар тахан чоаглар лоархлам болаш да вай боккхача мехка. Шеший аргларла вайцига длаьхош латташ болх ба из.

**ИнГУ ректор
Іалбаканаькъан
Фатима СКФО
ректорий Совета
Президиума
юкьейихьай**

ГІазданаькъан Ахьмад

Пятигорскерча пачча-хьалкхен университетте, СКФО лакхарча дешара ректорий Совета кхетаче хилар. Цига дакъа лоацаш вар СКФО гІолла Россе Президента викал вай Чайка Юрий. Кьилбаседа Кавказе гІолла йолча ректорий Совета Президиума юкьейихьар ГІалгІай паччахьалкхен университета ректор Іалбаканаькъан Фатима.

«Таханарча заман геополитически хьалаша дІадех вайна хьалхашка латташ дола декхараш кхьча тайпара кхоачашдар, цу гІулакха беррига низ тІабахийтар. Из хьал къаьстта лоархІа хилар а цунна терко лоаттаеш хила везилга а белгалдир вай Президента Владимир Владимировича, ше Федеральни Гуллагма Кхайкарал деш. Цо тІадиллача декхарах, тахан пхий керда къаман проект я кийчеш, царна юкье «Болхлой» яха къаман проект а йолаш.

Из лаьрхІа я дешара моттигаша шойла айхха бувзам лелабара, цунна юкьейоагІаш я ишколал, колледжал, вузал, хьехамчий болх, лакха говзал йола хьехархой кийчбар», - аьлар Чайка Юре, Кьилбаседа Кавказа лакхарча дешара ректорашка ше къамал деш.

Кхетаче дІахьош, белгалдир, таханарча кагирхошца лаьрхІа бола кхетам балара болх дІабахьа безаш хилар, из тІаберазабаь хила беа воча навкъ тІа уж баргбоацаш, кагирхошта юкьера бувзам чоагІбергболаш, дика Іадаташ хьаллоацаш уж хургболаш. Кхетачен доакьашоша иштта хьоахадир таханарча кагирхошта юкье экстремизмаца кьовсам лоттабара хьал, иштта белгалдир царна лерттІа кхетам балара дешара моттигаша малагІа дакъа юкьедаьхьа деса, къонача тІехьенна беш бола хьехам доккха дакъа дІалоацаш хилар.

Кьилбаседа Кавказа федеральни даькъ тІарча лакхарча дешара ректорий Совет вІашагІеллай 2012 шера Кьилбаседа Кавказа федеральни даькъ тІа, РФ президента викала хьалхадакхарца. Ше йолча мехкарча еригача лакхача дешара моттигашка болх вІашагІболлара лаьрхІа я из.

Тема сийлен шахьар тІа МагІалбике, керда автовокзал хьалъергья

ГІазданаькъан Ахьмад

Карарча шера МагІалбике хьалъе йолаергья керда автовокзал. Массайола оагІув чулоацаш оттаяь сурт-проект ший телеграм-канале гой-

тар ПалгІайчен кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас.

Цу хьакъехьа дІабихьача балха тІа, белгалваьв из проект кхоачашьергйола гІишлонхо.

Деррига эшаш дола, проекта дувзадена каьхаташ кийча да.

Из автовокзал хьалъе яьнначул тІехьагІа, хІанз къанара вокзал тІайола лавгта дІалургда, МагІалбике хьалдеш латтача маьждига хьалхаш-

ка навха машинаш дІаувттае йиш хургйолаш. Цу тайпара МагІалбике ши гІулакх кхоачаше таро я: наха дІа-юха бахара паргІато а маьждиге дин гІулакх леладара аьттув а.

78 автобуса тІа, кара ахча доацаш, билет эца таро я

ГІазданаькъан Ахьмад

ГІалгІай мехка дика юкьедаьккхар 78 автобуса тІа, кара ахча доацаш, билет эца йиш хилар. БІаьсти хьаяьлча денз, республикан юрташка 45 автобус араяьлар. Проект кхоачашьера жоп луш яр Сбер, ПалгІайчен промьшленности, таьрахий дегІаахара Министерство, «Социальни гІулакха оператор».

«Мехка таьрахий дегІаахара даькъе керттара моттиг дІалоацаш дар, юкьарча транспорта тІа бедоаллаш ахча доацаш, билет эца йиш хилар, цо юртахошта лоаттадеш дола гІулакхаш аттача доах, билетах боагІаш бола мах дІабалара эгара аттагІа никь ба из. Наха а водитела а ахчанца дувзадена балхаш де ца дезаш, сихагІа а аттагІа хул из, цхьайолча хана

юадала къаьста ахча доацаш йоаеш йола ха а меттаоттаеш, хьал тоалу цу тайпара беча балхаца», - аьлар «Сердало» га-

зетага ПалгІайчен таьрахий дегІаахара, промьшленности министра Дорджиев Бадмас.

ХІанз юкьарча автобуса чу

билетах ахча дІадала йиш я банковски картага гІолла, терминала тІа карта ІотІадиллача, цо боагІаш бола мах дІаэц.

Укх бетта тІехьарча кІирагІа, маьхий тохаш бола болх дІахьоргба республике

Коазой Мадина

Эпидемиологически хьал республике дикача боараме латте а, маьхий тохаш бола болх дІабахьа лаьрхІад Роспотребнадзорой унахценон хьалах йолча министривоси.

Из хоам «Сердало» газетага бир Мехкадаь зарбан болх лелабараша. 24-ча денгара 30-ча денга кхаччалца дІаяхьа лерхІ республикерча ишколалашка, берий бешамашка, интернет аогІонашка гІолла тайп-тайпара бахархой чулоа-

цаш йола кхетаченал.

«Болх беш хургба цу доношка «БІайха бувзам», поликлиникашка, ФАПашка бахархошта наІараш йийла ди хургда. Иммунизаци керттара декхар - кхувш латтача тІехьен унахцено лораяр. Вай дерригаш цхьа

барт кхеташ долаш, чакхбаккха безаш болх ба из, иштта мара юхатохалургдац вайна цІаьхха айлуш дола лазараш. Цудухьа боагІача боараме терко е еза цу гІулакха», - йоах хоамо.

Іаьдалгара ахча лочкьадаь зуламхо гучаяьккхар вайцига

Султиганаькъан Йоакъап

Тахан яьржача вахара программашка гІолла, Іаьдалгара ахча лочкьадаь зуламхо гучаяьккхар республикерча МВД болхлоша. Из хоам «Сердалога» бир цигарча къахьегамхоша.

«Шийна ца доагІаш дола ахча «Социальни контракт» яхача программа гІолла дІайица кхалсаг малий тохкаш, болх дІабихьар Іаьдала болхлоша.

20 000 сом ахча да тийшача балхах цунна каракхаьчар», - дийцар тхога МВД болхлоша. Ма дарра из гІулакх тохкаш, къахьегаш да Іаьдал.

Шахьара хьал тохкаш хилар единороссаш

Султиганаькъан Йоакъап

«Шахьара хьал» яхача парт-проектага гІолла, Илдарха-Галий гІара хьал мишта латт хьажа арабаьнна хилар единороссаш. Из хоам «Сердалога» бера парте оагІонгара.

«Шахьарера нах гуллуш йола моттигаш малагІча хьале латт тахка, арабаьлар горсовета депутаташ бола Баденаькъан Мухьмад, Амаканаькъан Хьусен, Султиганаькъан Іарби.

Иштта цар гобаьккхар Промислови, Фрунзе оалача ура-

машка гІолла», - йоах тхога бенача хоамо. Падвугаш да, тоаяь латта моттигаш хоза куц долаш, хІама толхаданза хилар. «ЦаІ йола Росси», «Шахьарера хьал» яхача проекташка гІолла боккха болх ба шахьарера моттигаш эргайоахаш бер.

Бахархошца бувзам болаш, тоае еза моттигаш царга шоашка хоржийташ, лелабу из болх. Федеральни, моттигерча Іаьдала гІахьожам болаш; чакхдоаккхаш беркате гІулакх да из.

ГІалгІайче лаьца воалл, тІакхоачача боацача наха зулам даьр

ГІазданаькъан Ахьмад

ГІалгІайчен вахархо-чох дегабуам бу, гаьнарча сага цо зулам даь хиларах. Тохкамхоша дІабихьача балхо хьагойтачох, дІадахача шера мобильни телефон йохкаш я, аьнна, нахалдоаккхаш; хоам Іочуоттабаьб цу сага интернета чу, цул гІехьагІа цох хьадайтта ахча шийна дитад. Цох дийцар «Сердало» газетага моттигерча МВД.

«Россе МВД «Сунженски» МО тохкама отдела дІабихьача балхо хьагойтар, цун бехк хилар, цудухьа цу сага духьала РФ УК 2 д. 159 ст. доагІаш дола уголовни гІулакх хьадийллад, цо 9 эзар сома тийшаболх барах. Полице, тохкама отдела болхлоша яхачох; цо из зулам даьд 2023 шера оагІой бетта 7-ча дийнахьа, интернети гІолла йохкаш «Айфон 8» яха телефон я, аьнна, хоам а баь; тийшача балхах ахча хьатІатассийта, шийна дитад цо», - аьлар тхога хоам баьчо.

Карарча хана, из лаьца воалл, ше наха даь зулам бахьан долаш.

Цхьан сменах дешаш хургда Инаркьера бераш

Коазой Мадина

Цхьан сменах латгача дешарца, дІадоладергда Инаркьерча бераша керда дешара шу. Керда хьалгьаь ишкол 540 бера

лаьрхІа я, цунга хьежжа аттачахьа дийрзар №12, №23 йолча ишколай хьал. Из хоам «Сердалога» бир Мехкадаь зарбан болх лелабераша.

«Таханара дешар - из вай берий кхоане я! Вай ерригача республикан хьал тоадалара гІехьа доккха дакъа дІалоацаш я къаьстга дешара моттиг. Керда хьалгьаь ишкол таханарча

хано дІадеххача тайпара кийчъаь, берашта мел эшар Іалашдаь я», - белгалдир вай Мехкадас.

«Дешар» яхача беркате-ча къаман проектага гІолла, дІабихьа болх ба из.

Найкъашкара кӀоагаш дӀадикъа арабаьннаб болхлой

ГӀазданаькъан Ахьмад

Найкъашкара кӀоагаш доахка моттигаш тоае арабаьннаб болхлой. Албохчанаькъан цӀерах болча урамгара, дӀаболабелар уж. «Сердало» газетага шахъара администраце дийцадох, асфальта бетона наькъ тӀа даьннача кӀоагашта лотораш деш, моттиг шаьрьеш, болх дӀахьош латт.

«КӀоагаш дикка цӀендаь, таьржа кӀув хьакха беа. Цул тӀехьагӀа, лоттабулл асфальт. Ше-ший аргӀагӀа шахъаре дӀахьош болх ба из. Бахархошца бувзам лоттабеш, арабувлаш, телха латта наькъашкара моттигаш гучайоахаш бу из, цу гӀулакх бехктокхаме бараша», - дийцар тха газетага.

ЦӀермашиннаькъа вокзале, хатарашта духьалара шоай кийчо гойташ хилар МЧС

Коазой Мадина

ЦӀаьхха, цӀи яьнна хатар ийккхача, шоай де дезар гойташ хилар цӀермашиннаькъа вокзале, МЧС болхлой. КӀурах

йиза латгача кабинетера, нах арабаха безаш бар уж. Из хоам «Сердалога» бу МЧС. Вокзал эггара дукхагӀа нах гуллуш йола моттиг я, цунга хьежжа, цӀи яьнна болх хуле, шоай де

дезачун сурт довзаш хила беа цӀи йоаераш.

БоагӀгача боараме чакхдаьккхар шоай гӀулакх говза-ча МЧС болхлоша. «Болх йи-

стебаьлча, деррига доашхаш кхетаче дӀайихьар. Теркалдаь цхьаццодола кхоачамбоацараш мишта юстардаха деза белгалдир кхетаче», - дийцар МЧС.

Галашкарча лоархӀамеча наькъа йист тоайир болхлоша

Коазой Мадина

Юртарча керттерча маьждига тӀабодаш бола никь тоабир, Галашкарча администраце болхлой оарцагӀаьнна. Шолжа кхален администрацера бир «Сердалога» из хоам.

Маьждига тӀабода лоархӀаме никь бар тоабе безача хьале лаьттар. Администрация, оарцагӀаьнна, де дезачун боарам таьхкар». Хила боагӀгача хьале ба хӀанз никь.

Даьла цӀагӀа Тамал е ухарашта доккха совгӀат хилар никь дика шаьрбаь, тоабаш дӀаоттабараш», - йоах тхогарча хоам.

Чархаш тӀара поликлиника ший болх дӀахьош я

Султиганаькъан Йоакъап

ДӀа-хьа ухаш йолча машинаца, республикера дукха адам чакхдаккха аьттув баьннаб, вай унахцӀенон оагӀон болхлой. Из хоам «Сердалога» бир Мехкадаь зарбан болх лелабараша.

Лаборатори йолаш, бӀаргса, къамаргаш-лергаш-меража малагӀа хьала тӀа я хьожаш чакхбала йиш йолаш, мел эшача хӀаманца Галашгъаь я уж машинаш. Анализаш дӀачуяла, лораца шоай лазарах дувца аьттув ба наьха», - белгалдир вай Мехкадас цу балхах дувцаш.

Келаматанаькъан Махьмуд-ГӀаьлас хьоахадир, шоаш бахача моттигера ара ца боалаш, моттигера лорашка чакхбала йиш хилар доккха дика да, аьнна. Из болх, кхы а чӀоагӀагӀа дӀашербеш, дӀабахьа беа, аьлар Мехкадас. Эггара хьалхарча аргӀагӀа теркалбе беа

ха яха нах, унахой, зӀамига бераш.

Республикан кулгалхо-чо белгалдир, РФ Президентта чӀоагӀонца дӀадоладаь из дика гӀулакх, шоай унахцӀенон хьал довза ловрашта атта хургдолча тайпара дӀадахьа дезаш хилар.

Безамах,
цхьоалах,
дезалах йола
спектакль
гойтаргья
республике

Султиганаькъан Йоакъап

Республикерча аша-рий-драматический театре кхоана, ломма гойтаргья безамах, цхьоалах, дезалах дувцаш йола, Федерико Гарсия Лоркас язъяьча пьесах оттаяь «Бернардо Альбий цIа» яха спектакль. Из хоам «Сердалога» бир моттигерча кабмино.

«Спектакль бокъонца хиннача хIамах оттаяь я. Безам, цхьоал, дезал бувцаш йолча спектакло гойт, мел дукха хIама такха низ болаш я кхалсаг ше цхьаь», - йоах тхогарча хоамо.

Актёраша гулбена-рашта гойтаргда, сихонца лаьрхIача хIаманца, мел цIоагIа халчадаккха йиш я сага ший вахар.

Иштта йолча спектаклаша хьажархошта гойт, хIара саг шийна дагадехачун, лаьрхIачун кIоарга уйла еш хила везилга, ший санна гонахьарча наьха а уйла еш, цар ираз лорадеш хила везилга.

БIаьстан йIовхал
+30 градусага
кхача гарга я

Султиганаькъан Йоакъап

ГIалгIай мехка, хаоттамга бIарглокхача болхлошта хетачох; цIаьхха, +29 градусага кхаччалца йIовхал лакхлуш ха оттаргья, яхаш, дийцар «Сердало» газетага Iалама гIулакхех йолча ГIР Министерствос.

Ден-бус йIовхал айеннаяр бIарчча 10 градуса. Селхан делкъа хана геттара йIайха хилар хоалуш дар. Ишттача деношка дийнатарх хица Iалашдара уйла е еза, цар хьогал ловргIоацаш», - дувц гIулакх доьзараша.

Ала деза, хIара шера яхар мо, цу тайпарча йIовхала тIехьа шелал оттаяь а йIаьххача хана догIаш делхаш а хул, аьнна.

ГIалгIай паччахьалкхен университет дакъа лоацаш я, «Илман бIу» яхача болама юкье

Газданаькъан Ахьмад

ГIалгIай паччахьалкхен университет дакъа лоацаш я, Коталон ди гаргагIорташ, Россе Илман, дешара Министерствос хьакхайкабаьча «Илман бIу» яхача боламе.

Из Даьхенцарча безама болам хетабеш ба Сийлахь-боккхача Даьймехка тIом лаьтгача шерашка, шоай лорий дувхар тIема гIирсаца хийца, цул тIехьагIа Даьхенна шоай хьинар, денал, къахьегам дIалуш лаьтгача Илманхой, хьехархой, студентий цIераш малхяхара. ИнгГУ баьхка хилар, диплом долаш хиннача хьалхарча гIалгIай лора, Лаьнанаькъан Хьадажкхий Фатимай вахаран никъ безараш.

«Лаьнанаькъан Фатимас 1922 шера Владикавказе гимнази яккхай, цул тIехьагIа из деша эттай Пуозлой паччахьалкхен университетте. 1925 шера из цигара Ростове дIайода деша, цига дешаш а болх беш а хул из, ше диплом хьайцачул тIехьагIа. 30-ча шерашка из йоагIа ГIалгIай мехка, цо болх бу лоаман «Iарамхи» яхача санаторе.

1941 шера Лаьнанаькъан Фатима тIем тIа тIахьех. Из хул Кронштадте, цул тIехьагIа цо болх бу моастагIчо гобаш лаьтгача Ленинграде, цига подпол-

ковника цIи йолаш болх беш хул из тIема-арен госпитале.

Цун деннаца совгIаташта юкье да Щеча Седкъан, Щеча Байракха, 1-ра дозал дола Даьймехка тIема орденаш, иштта «Ленинград лораярах» яха майдилг.

1943 шера, геттара цIоагIа гIельенна, кIалайиса Лаьнанаькъан Фатима дIайигар Ленинградера, тIема мухь кхухьача фецарча кемаца. Дарба даьчул тIехьагIа, из юхайоагIа тIем тIа. 52-ча шера, Сталина баьчатишача балхах, из кхоач лагере, цига 8 бетта лаьца йоалл

из, цу ерригача хана шийна уллуьрча наха дарбаш деш а хул. ТIехьара вахара шераш цо дIахьу Кисловодскерча С. Орджоникидзе цIерагIча санаторе отделене кулгалхо йолаш», - аьлар «Сердало» газетага ГIалгIай паччахьалкхен университетте.

«Илман бIу» яха Даьхенцарча безама болам, котало йоаккхаш, моастагIчунна духьаллаьтгача миллионаш болча наьха турпалал дувцаш ба. Карарча шера цу болама юкье дакъа лоацаш я еррига университеташ, Илма тохкаш йола

моттигаш, цига дувцаргда тIом лаьтгача шерашка хьехархоша, студенташа, Илман болхлоша малагIа дакъа юкьединхьад котало гаргайоалаяра, цар 1941-1945 шерашка шоай декхар дизза кхоачашдаь хиларах.

Из болам дIахьош хиларах, тахан вайна дагаух цу ханашка вай кхоане бахьан долаш, шоай са ца кходеш, цу тIема мугIарашка лаьтгарий цIераш. Царна карагIдаьннар даха дезаш да вай кхувш йоагIача тIехьенна масал а долаш, цар Даьхенцара безам совбоаккхаш.

Тхьаба-Ерд яхача киназа пхи кхера корабаьб

Газданаькъан Ахьмад

Тамашийна тIехьален хIамаш корадир дIадахача бIаьшерен Тхьаба-Ерд оалача киназа доазон тIара. Уж корадир ГIалгIайчен лоамашка ЖIайрахьа-Эса-Чожерча паччахьалкхен историко-архитектурни, Iалама музея-заповедника

болхлочунна. Массехк цу ханара йоазош тIадола кхера корабаьб. Архиолога Гада-наькъан Умалата яхачох, уж киназ хозде, цун куц даккха тоадаь да.

«Уж кийчдаьд ший тайпарча кIаьдача кIиран «ширими» оалача гIирсацша, уж атта тоаде йиш йолаш а да. Кораш-

та, наIарашта хьоахаш хиннача маркхалах тара да уж. ДIахо дисараш дикка тахка дезаш да. Укхача корадаь кхерий тохкамхоша дикка тахка дезаш да», - аьлар Гаданаькъан Умалата.

Цу тайпара корадеш долча хIамаша вайна новкъостал ду, дIаяхача ханашка хиннар юха кердадаккха. Из эшаш да ту-

ризма, Илман, дешара наькъаш тIа. ГIалгIайчен лоамашка мел корадеш дола хIама, республикан мехктохкама музейе Iодужаш да. ТIехьагIа, культуран тIехьале меттаоттаеш, дезаш хургда уж. Мехка исторически тIехьале Iомайра, лораяра лоархIаме гIа боаккхилга да из.

Сага денала цай

Галгайче белгалдир Айлама ди

Газданаькъан Ахмад

Вай мехка дездир Айлама ди. 1961 шера бекарга бетта 12-ча дийнахьа хьалхара Айлама ваха саг Гагарин Юрий ва, цо адамашта керда зама хьайиллар. Из цай эттар 1962 шера СССРа зама йолча хана, шоллагча лётчика-айламхо Титов Германа хьалхадаккхарах. Цул совга, бекарга бетта 12-ча дийнахьа белгалдеш да саг Айлама ваха хилара Халкьашта юкьера ди, из хьакхайкадаьд 2011-ча шера ООН Генеральни Ассамблее.

«Из дагалоаттама исторен ди да, вай мехка меттел, дерригача дунен а саг хьалхара Айлама ваха ди. Гагарин Юре цйи массайолча хана хургйолаш Ляьтта йисар; вай мохк, дуне мел латгача хана, цйихеза а хулийташ. Россес космически даькъ тла хьалхалаттарех я.

Вай хьалхарча айламхо-чоа хьалхашка бехктокхаме декхар ляьтгад. Кхераме дар аьнна доацаш, цхьан секунда шеко йоацаш, ший болх лакхача боараме длабихьаб цо. Цо аьнна: «Сага чу керттера низ - из денала низ ба», - яха дешаш вай вахаре массаза хьалха хилда», - аьнна яздаьд Галгайчен кулгалхо Кела-

матанаькъан Махьмуд-Аьлас. Галгайчен массайолча моттигашка Гагарин Юре цйи яьккхар. Халкьашта юкьера III-гIа фестиваль длаьхош, Долакха-Юртарча культуран ЦагIа «Саг, Айлам» яха кхетаче хилар, из хетаяь яр Гагарин Юрий ваь 90 шу дизара, Айлама ди хилара.

«Долакха-Юрта урам» яхача исбахьален искусствуй хIамаш Юмадеш болча дешархоша дика даькъа ляьцар «Седкьий Айлам» яхача яхье, цар гойтар гулбеннарашга шоай дикагIа бола болх.

Из болх длаьхоча кулгалхо-чо Евкуранаькъан Хаде кхетаче хиннарашга «Айламах ляьца къамаьл» яха урок елар, цо дийцар хьалхара «Восток» яха кема йийллача Айлама дахарах ляьца.

Евкуранаькъан Хаде ший дувцар доладир, Айлам карьераяра истори довзийташ. Цул тIехьагIа, «Восток-1» яха кема Айлама дахарах ляьца дийцар цо.

Цига ухача бераша, хоза хеташ, ладийгIар Евкуранаькъан Хаде дувцачунга, шоай хаттараш а делар «Восток» кема Айлама дахарца дувцаденна. ДукхагIарна хьалхара

хозаш дар из, цудухьа дукха дар цар цуцца дувцаденна хаттараш.

Кхетаче дIайихьачо баркал аьлар культуран цIен доакьашхошта, цу кхетаче иштга дика даькъа лацарах, Айламца дувцаденна цар хаттараш лоархIаме хиларах. Цо белгалдир, цу тайпара кхетаченаш дукхагIа хила езилга, хIана аьлча кхоллама таронаш берашга дукхагIа лу цар.

Культуран салаIара йолча урхаллен методиста СапарIаланаькъан Микаила хьаькьале ловзараш дIадихьар, лакхерча классай дешархошца. Цига хьалхашка оттадаь хинна хаттараш дар Айламах ляьца, берашга фу хов гучадоаккхаш дар из ловзар.

ТIехьара, айламан программа йистейоалаш, Долакха-Юртарча культуран цIен вокалиста Мамилганаькъан Микаила илли аьлар. Из дар «Ляьтто тIаозар» яха ший тайпара гимн хинна дIаэтта илли.

Боахамашта юкьера культуран дешар яхача культуран Министерствон проекта, Россес «Дешархошта - культура» яхача проекта чудагIаш, Оалкамарча культуран цIен

болхлоша шоай дешархошта киносеанс гойтар. Берашта хьокха оттадаьдар «Йист йоаца дуне зер» яха документальни фильм.

Дешархошта дайзар исторенна Айлам мишта яйза хиннай; Ляьттарча искусствени спутниках ляьца; Лайка, Белка, Стрелка яха цIераш яйзар; эггара хьалха Айлама яха кхалсаг мала хиннай.

«Белгалдаккха дезаш да, вай мехкахоша а шоай даькъа юкьедихьад дуне довзача. Царна юкье ба Илманхой, инженераш: Малсаганаькъан Султана Муса, Кьулбужанаькъан ИбрахIима Iалихан, Марзенаькъан Бахьаудина Умалат», - аьлар берашка, кхетаче длаьхош хинначо.

Гагарин Юрий Алексеевич, Айлама вахачул тIехьагIа, дерригача дуненна возаш хилар. Цунна Советски Союза Турпал яха цйи елар. Цу денал долча сага исторен чулоацам хийцар, миллионаш болча наьха дегаш, хьаькьал корзагIаьккхар; Илма, тех-

ника дегIакхувлара новкъа гIа баьккхар.

Гагарина велавалар машара чIоагIо хинна дIаэттар. Хьалхарча айламхошо, укх Ляьтта бахача наьха сатувсар кхоачашдир, Айлама вахарца, толлама дегIагIоз елар цо наха.

Бекарга бетта 12-гIа ди лаьрххIа дола ди да, тахан айламан даькъ тIа къахьегарашта дег чу латташ дола ди да из. Гагарин Юре 90 шу дизара, авиациен, Айлама ди хиларца дувцаденна Яндарерча культуран цагIа «Вай Галактика» яха берий суртий яхь хилар.

Кьонача суртанчаша гойтар шоай Айламан хетадаь балхаш. Яхьа кхелахоша мах оттабир хIара сурта тIа баьча балха: техника, Айламера хьал гойта карагIдалара.

Яхье котбаннарашга дипломаш, совгIаташ делар. «Вай Галактика» яха берий сурт эггара дикагIа дар, цо хьагойтар Айлам йовзар лоархIаме долга, бераш тIахьийхар керда кхоллама балхаш дара.

«Саг. Дуне. Айлам» яха гойтам хьабийллар вайцига

Газданаькъан Ахмад

Авиацие а айламан а ди долаш, Галгайчен Мемориала гIишлош йолча; «Саг. Дуне. Айлам» яха суртий а каьхатий а гойтам хьабийллар. Цига къаьгга го йиш я Галгайчен Илманхоша, инженераша советски Айламе дегIайоалаеш малагIа даькъа юкьедихьад.

Гойтамга хьажа баькарашга довзаргда, авиацие ракетно-айламан даькъ тIа Галгайчено малагIа даькъа ляьцад. Цу космически даькъ тIа дика къахьийгад Галгай Илманхоша, инженераша Марзенаькъан У., Малсаганаькъан М., - аьлар «Сердало» газетага гойтам вIашагIабеллараша.

Цига иштга го йиш я цIихезача лётчикех Иоахарганаькъан Рашид-Бекках, Малсаганаькъан Ахьмадах, Кьоастой Ширванех, Оздой Мурадах, Осканаькъан Сулумбиках дола тешалаш, уж шоай балха бокьонца бола турпалхой хилар.

Айлама ди дездир Iаьлий-Юрта

Гаьгенаькъан Марина

Iаьлий-Юртарча гимназе, айлама ди дездеш йола кхетаче дIайихьар. «Маьлха бувзамах бола лелам» яхача викторине даькъа лоацаш хилар дешархой. Из

хоам «Сердалога» бир гимназерча болхлоша.

«Гимназе кулгалхочун ГIонча йолча Угурчанаькъан Фатимайна дагадаха гIулакх дар из. Цо белгалдаьчо, берашга боккха

пайда беш, цар кхетам лакхбеш я иштга йола кхетаченаш. Шоашта ховр дIа-хьа эца, цаховр хьахатта аьттув хул берий.

Укх наькъа, Айламах, маьлхо ляьттанца лелабеча бувзамах шоашта мел ховр

дийцар бераша. Нийса жоп денначунга хьежаш мерза совгIаташ дар, хIаьга иштга длаьхоча балхо берий дог ураоттаду, дуккхадараш довзара юкьеоз», - йоах тхогарча хоамо.

Вайцига хьалкхее лерхI, 100 000 къахьэсте га

Султиганаькъан Йоакъап

Шолжерча хьун лаьрхIача лаьтта 83 кг къахьэсте фу дIадийра, цун гIонца хьалкхее лерхI 100 эзар га, яхаш, дийцар «Сердало» газетага мехкара Iалам лора-дераша.

Хургйолча гаьнаша Шолжерча хьун боахама 0,5 гектар лаьтта дIалаьцад. Кхыча-хьа дIайогIа йиш йолаш, гаьнаш хьахургья царех ши шу даьлча. XIанз дIадийначоа лерттIа доал дар лоархIае да. ДIадийнача фух хьахургда хетолгаш, царех хьахургья гаьнаш, тIаккха хьун юкье а дIайогIа йиш хургья уж, - йоах Iалама гIулакхех йолча Министрствос хьабайтача хоамо.

Иштта белгалдоакк, фун лаьрхIа дола ги хьун болхлоша шоаш гулдаь хилар, из болх цар баьбар, 2023 шера пачча-хьалкхено тIадиллача декхарах. Кийчдаь фу дикала белгалонца хьоахадаьд «Росхьулораяра» ФБУ филиало.

Цул совгIа, из дика гIулакх Шолже чакхдаьккха ца Iеш, дувцаш дола фу дIаде лерхI Наьсарен кхален хьун боахама лаьтташ тIа а. ДIахо дIайодача хана лерхI, цIеча нажа хетолгаш кхеде а. Из болх, дукха ца говш, дIаболабергба хьун боахам цIерах лорабеча Наьсарерча къахьегамхоша.

Гаьнаш вай лаьтта, цун хIара миIинг хозьеш йола тамаш я. ГIалгIайчен Iалам, цун хьунаш, салоIа моттигаш, сомий бешамаш - из деррига мах баь варгвоаца рузкъа да. Гаьнаш дIайогIарца сакьердалуш вола саг, бокьонца вахар дезаденна саг ва.

«Хьалхарчар Болама» доакъашхошта паспорташ дIаделар

ГIазданаькъан Ахьмад

ГIалгIайчен МагIалбика кхале, хьалхара паспорташ дIалуш, кхетаче хилар дешархой, Россе «Хьалхарчар Болама» доакъашхошта. 14 шу даьннараш гулбелар кхален администраце актови зале, администраце

кулгалхочун гIонча йолча Иленаькъан Зейнапа, Россе МВД моттигерча даькъ тIара миграцеца дувзаденнача хатгарех йолча отдела кулгалхочо, полице майора Хугоева Людмила, иштта «Хьалхарчар Болама» кхален отделене кулгалхочо Барханой Фатимас уж

тIайцар.

«Тахан шоана делар Российски Федерациен гражданина керттара каьхат-паспорт. Шо, 140 миллион совгIа нах бахача мехка йизза бокьо йола доакъашхой да, тхона ловра ер ди шоана массаза дагалаттар.

Оаха даькъаладувц шо укх денца; могаш, аьттув болаш дахалда шо. Дукха безаш а лоархIаш а хила шоай дай, боккхагIбараш, вахара наькъ тIа нийсхон тIехьа хила. Шоаш боккхача мехка дай хилар диц ма де, цох доаккхал а де!» - уж дешаш аьлар боккхагIчар кагирхошка.

Магас кхеллача денна хетаяь яхь дIайихьар республике

Гаьгенаькъан Мартина

Магас кхеллача денна хетаяь жIакех йола яхь дIайихьар, «Кванториум» яхача технопарке. Цунна кулгал деш вола Янданаькъан Салман вар из

гIулакх дагадехар. Из хоам «Сердалога» бир цу моттигерча зарбан болх лелабераша.

«Ийс даькъах латташ бар кьовсам. Берригача спортсмений шоай кхетама боарам

дIагойта аьттув хилар. Хьалхарча лагIа тIа ваьлар Котанаькъан Ислам. ШоллагIа моттиг Марзбиканаькъан ИсмаIалга кхачар. КхоалагIа моттиг йийкьар Янданаькъан Мухьамади Доврбиканаькъан Iайшайнеи юкье»,

- дийцар Янданаькъан Салмана. Берий технопарка болхлоша даькъалаювц Магас; иразе, беркате, маьрша латта! ХIара денна тоалуш, бахархой дегаш гIадкхувлаш, латтийла вай хьамсара Магас!

Вайцига меттаоттадир, дукха бераш долча нанна луш дола ахча

ГІазданакъан Ахьмад

ГІажарий-Юрта яхаш йолча, зІамига ялх бер долча нанна цкъара луш дола берий ахча меттаоттадир ГІалгІайче гІолла сага бокъонех волча викало.

«Діадахача шера, кхалсаг яха хилар Россее вхарца дувзаденнача дешай ганзе, ший берашта доагІаш дола социальни оала ахча хьахьожайта. Цунна, республике гІолла латтача, вахара боарам оалача ахча да аьнна 75% хьожайдар. Шийна ахча кІезига хьожай хиларак дегабуам а баь, из кхалсаг яхар ГІалгІайчен сага бокъонаш лораяра викал волча, ший га дакхарга сатувсаш», - аьлар «Сердало» газетата ГІалгІай Республике гІолла йолча УПЧ даькь тІа.

Сага бокъонаш лораяра викала СФР гІолла техкачул тІехьагІа гучадаьлар, из нийса цахилар, доагІаш дола 100% ахча хьахьожайдир. Укх бетта дерригача шера хьа ца луш лаеттар а хьалургда цу кхалсага.

Шолжа бердаш ценде арабаьннаб, Іаламах дог лазараш

Султиганакъан Йоакъап

Экологехьал лорадаратІехьара болам хьаллоацаш, Шолжа гонахьара йистош ценьеш болх дІахьош ба, Іаламах дог лазараш бола бахархой. Из хоам «Сердалога» бир Іалама гІулакхех йолча министерствон болхлоша.

«Магасерча Шолжа гонахьара 3 км кхоачаш дола доазув цендеш, 673 гали нухаш гульгаь, Даьла духьа гІоде араваьнна лелача 480 сага. Из болам дІахьораш ба Іалама гІулакхех йолча Министерствон болхлош.

Цу беркатеча гІулакха юкье дакьа лаца арабаь-

ннаб хьун боахама кьахьегамхой, студенташ, ци яьлча оарцагІухараш», - йоах тхогарча хоам. Іалам лорадараша хьалхадоех, Іокхувсача нухаша Іалама доккха зе деш хилар.

Аренаш ценьеш дІахьоча балха юкье дакьа лоацаш хилар, Іаламах дог лазараш

хилар да. «Россе хиш» яха болам хьаллоацаш, цу тІехьа дика толамаш доахаш хьайоагІа вай республика.

Белгалде деза, соахка Шолжа кхале дІадихьа доккха кьахьегамша шоатта хьаллаьцараш 20 000 совгІа саг хиннилга.

Шин кхален бахархошка хоам баьб, кхаш тІа молхаш тохаш хиларах

Султиганакъан Йоакъап

ГІалгІайчен шин кхален бахархошка хоам бир, кхаш тІа химически молхаш тохаш бола болх дІахьош хиларах, яхаш, дийцар «Сердало» газетата ГІалгІай Республикан юртбоахама Министерствос.

«2024 шера бекарга бетта 15-ча денгара 29 денга кхаччалца, МагІалбика кхален кхашка, гербицидаш оала молхаш тохаш хургья. Из болх дІахьоргба Йоккхача Ачалкхе, Юкьерча Ачалкхе, Дабе-Юрта, Кердача Реданте», - йоах хоам.

Коа тІара хьайбаш, нокхарий доадергдоацаш, нахага дехар ду, хьайбаш а нокхарий а лораде, цу даькь тІа ца дохийташ.

Иштта министерствон говзанчаша хьалхадоккх, 2024 шера бекарга бетта 15-ча денгара 25-ча денга кхаччалца, Осканаькъан С. цІерагІа ГУПа доазон тІа, кхашкара дийна-таш доадара молхаш тохаш, болх дІахьоргба. Бахархошка хоам бу, цу даькь тІа коа тІара хьайбаш, доахан, жа доажаде йиш цахиларах.

сердало

Учредители:
Правительство
Республики Ингушетия и
ГАУ «Общенациональная
газета «Сердало»

Главный редактор:
Курскиева Х.А.

Адрес Правительства РИ:
360001, г. Магас,
пр. И. Зякикова, 12.

Адрес редакции и издателя:
Республика Ингушетия,
386101, г. Назрань,
Тер. Центральный округ
пр. И.Базоркина, 60.
Тел.: 8 (8734) 77-11-84
Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована
Управлением Россохранкультуры
по ЮФО.
Рег. номер ПИ № ФС 10-6526
от 5 марта 2007 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru
Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены
в компьютерном центре
издательства газеты «Сердало».

Время подписания номера
по графику в печать:
17 апреля 2024 г.
Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не
совпадать с позицией редакции.
При перепечатке
ссылка на газету обязательна.
Письма, рукописи, фотографии,
рисунки не рецензируются и не
возвращаются.
Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве
«Южный регион»,
с готовых диапозитивов
Адрес: 357600, Ставропольский край,
г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.
Заказ № 1435 Тираж: 2000 экз.

Вайцигара латархо котваьлар, Казахстан хьалхале яккхара яхьашка

Гаьгенаькъан Мартина

ГалгИайчера къона латархо котваьлар, Казахстане дIахьош хиннача эллиной-румий латарах хьалхале йоаккхача къовсаме, - яхаш, дийцар «Сердало» газетига ГалгИай Республикан спортивни латарах йолча Федерациен зарбан болх лелабераша.

«ДIайихьача яхьашка 21 шерга кхоачаш ха яьннарашта юкье Йовлой Ислам вар, «Ади-Ахьмад» клубера ваха, цу клуба спортсменаша каст-каста гIадбуг республикан бахархой, шоай толамашца.

Кхоане йолча къонача спортсмена 82 кг дозал дарашта юкье котало яккхар», - йоах хоамо.

Белгалду, тов бетта шоллагIча дийнахьа денз, бархIлагIча денга кхачалца Ислам латаш хургва Понтеведра оалача шахьаре, U20 дунен хьалхале яккхара тIехьа къовсам дIахьоча. Цига дакъа лоацаш хиларах, вай латархо спортивни дакъь тIа дIачIоагIлургва.

Панкратионах йолча вайцигарча тоабо, Санкт-Петербургерча яхьашка дакъа лоацаргда

Гаьгенаькъан Мартина

14 шергара 19 шерга кхачалца болча кагирхой яхьашка дакъа лоацаш хургья панкратионах йола вай гуляь команда.

Из хоам «Сердалога» бир физически культурахи спортих йолча Министерствон болхлоша. «Министерствос гIо деш, дIахьош болх ба из. 60 моттигера 1500 спортсмен шоай низи говзали гойташ хургва цу йоккхача яхьашка», - йоах тхогарча хоамо.

Спортсменаш кийчлуш ба, шоай лоIамагIа латарах йолча Россе хьалхале яккхара яхьашка

Гаьгенаькъан Мартина

ГалгИай Республикан гуляьча команданна чувоагIа 10 спортсмен-лоамхо кийчо еш ва Россе дIахьош йолча хьалхале яккхара яхьашка дакъа лаца, яхаш, дийцар «Серда-

ло» газетига ГалгИай Республикан спортивни латара Федерацие викалаша.

«Вай мехка гуляьча команданна чувоагIаш ба Имагожанькъан Аласхан, Дударкъанькъан Садам, Iахилганькъан

Ахьмад, Чаненаькъан Анзор, Пхвиленаякъан Ахьмад, Шакренаькъан Акримат, Тутайнаькъан Мухьмад-Башир, Газиканаякъан Ислам, Гаьгенаькъан Адам, Гантамаранаякъан Мухьмад. Уж лаьрхIа ба лакха тола-

маш даха. Кийчо яр дIахьош, ондаргаш хилар укх деношка Селий Републике.

Шин кIира шоашта ховр кердадоаккхаш, латара техника Юмаеш хилар уж, дикагIа болча селий спортсменашца», - аьлар хоамо.

Борза майдилг яхьаш, цIакхьяьчар вай спортсмен

Гаьгенаькъан Мартина

Боксах йолча Тверской области дIайихьача яхьашкара, борза майдилг яккха цIавера вай спортсмен. Из хоам «Сердалога» бу боксах

йолча федерацие.

«Осташково яхача шахьаре дIайихьар яхьаш. 72 Россе моттигашкара 524 спортсмен гулвеннавар цига шоай низ гойта. Ший говзал дIахьокхаш

хилар цига вай мехкахо Овшанаякъан Iаддал, Овшанаякъан Тимура, Боканаякъан Хьусена, БIарахой Мустафас кхевачьона спортсмен дикагIарна юкье нийсвелар», - йоах тхогарча хоамо.

Россе гуляьча командан визза доакъашхо ва из хIанзчул тIехьагIа. Россе йоккхача яхьашка дакъа лаца аьттув баьккхар цун бувцача толамо.